

ІСТОРІЯ, ПЕДАГОГІКА, ПСИХОЛОГІЯ, ПРАВО, СОЦІОЛОГІЯ І ФІЛОСОФІЯ У СФЕРІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ

Еволюція класичного танцю в контексті розвитку танцівника та спортсмена

Людмила Андрощук

Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, Україна

Анотація. Класичний танець сьогодні залишається однією з найефективніших систем гармонійного розвитку опорно-рухового апарату танцівника. Потенціал цього танцю активно використовується в деяких видах спорту. *Мета.* Проаналізувати еволюцію класичного танцю в контексті розвитку танцівника та спортсмена в історичному аспекті. *Методи.* Аналіз спеціальної літератури, порівняння та аналогії. *Результати.* Проаналізовано основні етапи становлення та розвитку системи класичного танцю; визначено роль класичного танцю у розвитку танцівника та спортсмена. Зазначено, що класичний танець сформувався як канонізована система виразних засобів хореографічного мистецтва. Аналіз історичних етапів становлення класичного танцю дозволив дійти висновку, що він увібрав традиції італійської, французької та російської шкіл, розвивався через використання інноваційних пошуків у фізичному вихованні та спорті та став невід'ємною частиною підготовки спортсменів в складно-координаційних видах спорту.

Ключові слова: класичний танець, хореографія, танцівник, спортсмен.

Liudmyla Androshchuk

THE EVOLUTION OF CLASSICAL DANCE IN THE CONTEXT OF THE DEVELOPMENT OF A DANCER AND ATHLETE

Abstract. Classical dance today remains one of the most effective systems for the harmonious development of the dancer's locomotorium. The potential of this dance is actively used in some sports events. *Objective.* To analyze the evolution of classical dance in the context of the development of the dancer and athlete in the historical aspect. *Methods.* Analysis of special literature, comparisons, and analogies. *Results.* The main stages of the classical dance system formation and development are analyzed; the role of classical dance in the development of a dancer and athlete is determined. It is noted that classical dance was formed as a canonized system of expressive means of choreographic art. The analysis of the historical stages of classical dance formation led to the conclusion that it absorbed the traditions of Italian, French, and Russian schools, developed through the use of innovative searches in physical education and sports, and became an integral part of the training of athletes in complex coordination sports events.

Keywords: classical dance, choreography, dancer, athlete.

Вступ. Класичний танець, пройшовши складний шлях становлення та розвитку, на сьогодні залишається однією з найефективніших систем підготовки танцівника та активно використовується у складно-координаційних видах спорту. Шляхи розвитку класичної хореографії привертають увагу науковців, що сприяє збереженню кращих традицій класичного танцю та впровадженню інноваційних підходів до його викладання [4, 8, 9, 12, 13]. Ю. Сивоконь, розглядаючи теорію і методику викладання класичного танцю в процесі формування виконавської та методичної складової результату навчання, стверджує, що процес підготовки хореографів протягом всього періоду становлення і розвитку хореографічної освіти у вищій школі спирався на методику А. Я. Ваганової [14]. Ю. Безпаленко та Г. Горбачук проаналізували особливості методики виконання рухів класичного танцю в «пітерській» та «московській» школах на прикладах педагогічної діяльності А. Ваганової та М. Тарасова [4]. І. Герц розглянула ідеомоторне тренування як інноваційний прийом в опануванні класичного танцю [8]. О. Мартиненко обґрунтувала пошук інноваційних підходів до методики викладання класичного танцю у закладах позашкільної освіти [9] та геометричну складову вправ класичного танцю [12]. Г. Перова представила формування та розвиток техніки виконання на пуантах в класичному танці [13].

Взаємодія хореографії та спорту привела до пошуків та відкриттів як у сфері хореографічного мистецтва, так і в спорті [15, 17, 20]. В. Сосіна здійснила аналіз інтеграції мистецтва та

Androshchuk L. The evolution of classical dance in the context of the development of a dancer and athlete. Theory and Methods of Physical education and sports. 2022; 2: 54–58
DOI: 10.32652/tmfvs.2022.2.54–58

Андрощук Л. Еволюція класичного танцю в контексті розвитку танцівника та спортсмена. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2022; 2: 54–58
DOI: 10.32652/tmfvs.2022.2.54–58

спорту на прикладі хореографічного мистецтва та техніко-естетичних видів спорту [15]. Наукова праця В. Тодорової підтверджує важливе значення хореографічної підготовки у видах спорту зі складною координацією [17]. С. Шалала розглянула паралельність існування, взаємодію та взаємовплив хореографії та спорту [22].

Нами в попередніх дослідженнях було розглянуто питання вивчення «почерку» педагогічної діяльності видатних педагогів класичного танцю [1], здоров'язберігаючий потенціал класичної хореографії та спорту [9], танцотерапію як складову соціалізації дітей та дорослих із захворюваннями опорно-рухового апарату [23].

Проте, незважаючи на увагу науковців до проблеми розвитку класичної хореографії та взаємовпливу хореографії та спорту, деякі аспекти еволюції класичного танцю в контексті розвитку танцівника та спортсмена залишилися поза увагою.

Мета дослідження – проаналізувати еволюцію класичного танцю в контексті розвитку танцівника та спортсмена в історичному аспекті.

Методи дослідження: аналіз спеціальної літератури, порівняння та аналогії.

Результати дослідження та їх обговорення. С. Худеков називає балет найскладнішим видом пластичних мистецтв, що являє собою сукупність живопису (костюми, декорації), поезії (лібрето), музики (партитура), які тісно пов'язані з хореографією (танець і пантоміма), єдиним завданням якої є відтворення кращих ідеалів краси [20].

Класичний танець – стійка система виразних засобів хореографічного мистецтва, що історично склалася та ґрунтується на принципі поетично-узагальненого трактування сценічного образу [3]. Визначення «академічний», «серйозний» тощо було замінено в XIX ст. в Росії на термін «класичний танець» [7]. Його визнано одним із головних виразних засобів будь-якого виду хореографічного мистецтва, він являє собою чітко визначену систему рухів, у якій немає нічого випадкового чи зайвого.

Найдавніші професійні школи класичного танцю – французька, російська та італійська – мають свої глибоко національні виконавські традиції, але хореографічна основа всіх трьох шкіл єдина. Разом з тим, виконавський стиль, манера рухів, ідейно-художні та національні особливості, які проявляються у творчості артиста, відмітні. Для французької балетної школи характерна висока виконавська техніка, витончений стиль, манера рухів м'яка, легка, граційна, а смак вишуканий [3, 5, 7, 20]. Італійській школі властива віртуозна техніка, суворий стиль, з деяким ухилом до гротеску; манера рухів стрімка, поривчаста, подекуди напружена та дещо гострувата [3, 5, 7, 20, 21]. Для російської школи характерна досконала техніка, стиль якої суто академічний, манера рухів проста, стримана та м'яка [2, 6, 10, 11, 16].

На думку Л. Блок, класичний танець – продукт багатовікової творчості, в якому все неприродне з точки зору первісних танцювальних прагнень та все закономірне, якщо підійти до побудови тіла з позиції усвідомлення і постановки мети відшукати всі його танцювальні можливості [5].

В епоху Відродження відбулось звільнення культури від влади церкви. Взірцем відображення реального світу стає мистецтво античності. Саме воно та народна творчість стоять біля витоків класичного європейського балету. В Італії танець став невід'ємною частиною маскарадів, різноманітних святкувань. Італійські традиції влаштовувати видовища при дворах перейняли Франція та інші європейські країни, завдяки чому танець стає надзвичайно популярним, з'являються придворні вчителі танцю [3]. Вже з XVI ст. в Італії відомо про суміжність та нероздільність професій танцівників, учителів фехтування та верхової їзди та виконавців багатьох стрибків [5].

З'являються перші методичні праці з хореографії італійців Карозо і Негрі та француза Туано Арбо (1519–1596 рр.). Негрі в своїй праці розглядає стрибки та піруети, що допомагає зрозуміти особливості розвитку італійської школи класичного танцю. Ту-

ано Арбо описує фігури танцю та манеру виконання рухів, що дозволяє простежити спільне та відмітне, взаємовплив у становленні французької та італійської шкіл танцю [5]. Змінюється роль самого танцю в суспільстві, який відходить від розважального танцювання та стає благородним мистецтвом, що транслює внутрішній світ людини та прагне до ідеалів. Формуванню естетичних правил європейського балету сприяло створення школи, яка відпрацювала рухи, виразність та ритм [20]. Однак в епоху Відродження балет не став самостійним видом мистецтва.

Значний вплив на подальший розвиток балету здійснив французький король Людовик XIV, за сприяння якого в Парижі було відкрито Королівську академію танцю (1661 р.) на чолі з П. Бошаном (1636–1719 рр.). Академія, до складу якої увійшли 13 провідних вчителів танцю, заклала основу класичної школи танцю [3]. В період правління Людовика XIV вперше було презентовано оперу-балет на театральній сцені (1671 р.), балетмейстером-постановником якої виступив П. Бошан. У 1681 р. на балетну сцену вперше вийшла артистка Лафонтен, що вплинуло на подальший розвиток жіночого танцю [20].

У XVIII ст.і Ж. Ж. Новер (1727–1810 рр.) зняв з артистів маски, зробив танцювальний костюм легким, що дозволило зробити значний крок у розвитку танцювальної техніки. В праці «Листи про танець та балети» (1760 р.) Новер виклав свої погляди на балет як на самостійний спектакль та наголошував на ролі природності та виразності танцю [3, 5, 7, 19].

Г. Перова у своїй праці наголошує на тому, що реформа театрального костюма другої половини XVIII ст. сприяла розвитку пальцевої техніки. В 1796 р. в Лондоні під час вистави Шарля Дідло «Зефір та Флора» танцівниця вперше стала на пуанти [13].

Новий прорив у техніці класичного танцю відбувся в епоху романтизму (1830-ті роки) завдяки творчості Марії Тальоні (1804–1884 рр.). На думку С. Худекова, до появи цієї балерини «танці були не більш, ніж красивим ремеслом» [20]. Своїми результатами

вона завдячувала батькові – Ф. Тальоні (1777–1871 рр.), який розробив для неї унікальний урок танцю, що складався з 648 рухів біля опори, повторення рухів на середині залу двічі на день [5]. Танець на пальцях, великі пози назавжди стали невід'ємною частиною жіночого танцю в балеті.

Окремою гілкою розвивався російський балет. Одна із найстаріших балетних шкіл світу, яку очолив Ж. Б. Ланде, була заснована російською імператрицею Анною Іоанівною в Санкт-Петербурзі в 1738 р. (з 1991 р. – Академія російського балету імені А. Я. Ваганової). В Росію запрошували кращих балетмейстерів та педагогів з Франції та Італії, які стояли біля витоків формування російського балетного мистецтва. Творчість М. Петіпа (1818–1910 рр.), який заклали правила балетного академізму, сприяла розвитку жіночого танцю, адже було створено унікальну хореографію для балетів «Спляча Красуня». «Баядерка», «Лебедине озеро». Російські балерини прагнули повторити віртуозну техніку італійок. Першою російською балериною, яка виконала фуєте та стала примою, була М. Кшесинська.

Серед видатних педагогів школи російського класичного танцю були П. Гердт (1844–1917 рр.), О. Горський (1871–1924 рр.), М. Легат (1869–1937 рр.), М. Романова (1886–1954 рр.), А. Ваганова (1879–1951 рр.), В. Семенов (1888–1944 рр.), В. Тихомиров (1876–1956 рр.) та ін. [1].

Новий сплеск розвитку техніки класичного танцю відбувся завдяки Російським сезонам, організованих С. Дягілевим, у яких у 1909 р. в Парижі вперше поряд з оперними виставами було представлено балет. Творчі пошуки М. Фокіна (1880–1942 рр.) вийшли за межі канонів класичного танцю. Хореограф-реформатор прагнув до створення унікальної пластики до кожного балетного спектаклю. Він використовує акробатику в балеті, однак наголошує, що «все, що робить акробат, він робить, щоб здивувати спритністю, встановити рекорд. В балеті кожен рух повинен мати за цілющу виразність» [18].

Техніка чоловічого класичного танцю зросла завдяки таланту В. Ніжинського та балетним виставам М. Фокіна «Видіння троянди», «Петрушка», «Нарцис», в яких головна роль відводилась танцівнику. Як танцівник В. Ніжинський поєднував високу техніку стрибка та піруету з виразністю пластики та пантоміми та відродив мистецтво чоловічого танцю, піднявши його на найвищий рівень майстерності [3].

Важливою постаттю в історії світового балету є Агриппіна Яківна Ваганова, яка створила систему класичного танцю. В основі виразності танцю вона вбачала усвідомлення техніки, строгу постановку корпусу, позицій рук і ніг. А. Ваганова стала першим професором хореографії. Серед її учнів – М. Семенова, Г. Уланова, Н. Дудінська, А. Осіпенко та ін. Всі її учениці прекрасно володіли «школою», були справжніми професіоналами та після закінчення танцювальної кар'єри займалися педагогічною діяльністю [1].

А. Ваганова в книзі «Основи класичного танцю» (1934 р.) писала: «Вже багато десятків років наш танець розвивається без безпосереднього зв'язку із французькою школою. Багато назв відпали, деякі видозмінені, нарешті нашим училищем запроваджено нові. Але це все варіанти однієї загальної та міжнародної системи танцювальної термінології [6].

Серед учениць А. Ваганової була Г. Березова, яка викладала за системою свого вчителя в Україні та виховала ряд танцівників і педагогів, серед яких автор підручника «Методика викладання класичного танцю» (2010 р.) професор Л. Цветкова [19].

На думку Ю. Безпаленко та Г. Горбачук, на початку ХХ ст. представниця петербурзької школи А. Ваганова та представник московської школи М. Тарасов прагнули синтезувати італійську, французьку та російську школи [4].

Сучасний балет, на думку В. Сосіної, – це синтез класичної хореографії, циркового мистецтва, акробатики, складних підтримок і пірамід, елементів вільної пластики, специфічних вправ художньої і спортивної гім-

настики, до якого органічно увійшли пластичні елементи модерн-танцю та його численних напрямів і стилів [15]. Ми погоджуємося з думкою В. Сосіної, що у хореографії та техніко-естетичних видах спорту неможливо досягнути майстерності без використання класичного екзерсису біля опори і на середині залу [15].

В. Тодорова стверджує, що в спортивній і художній гімнастиці, спортивній акробатиці та аеробіці, фігурному катанні, синхронному плаванні, стрибках у воду, стрибках на батуті спостерігається високий рівень насиченості програм складними елементами, що зумовлює звернення до хореографічної підготовки спортсменів як до одного із найбільш істотних факторів досягнення спортивної майстерності, високих і стабільних результатів [17]. На основі аналізу наукових праць вона розглядає значення хореографічної підготовки в спорті важливий засіб естетичного виховання, розвитку творчих здібностей спортсменів, вирішення освітніх завдань, підвищення функціональних можливостей спортсменів, розвитку необхідних фізичних якостей.

На думку автора: «Коли говорять про види хореографічної підготовки в різних видах спорту зі складною координацією, перш за все мають на увазі класичний екзерсис, який робить тіло легким, гнучким, слухняним, а рухи набувають граціозності, пластичності та естетичної завершеності» [17].

Дискусія. Класичний танець на сьогодні залишається однією з кращих систем гармонійного розвитку тіла танцівника та спортсмена. Еволюція класичного танцю відбувалась в тісному взаємозв'язку з розвитком фізичного виховання та спорту, що вплинуло на вдосконалення системи класичного танцю, підвищення вимог технічної майстерності виконавців та творчий пошук балетмейстерів-новаторів [3, 4, 13, 18, 20]. Система класичного танцю стала невід'ємною частиною підготовки спортсменів у складно-координаційних видах спорту, що дозволило вдосконалити виконавську майстерність у художній гімнастиці, фігурному катанні, синхрон-

ному плаванні та інших видах спорту [15, 17, 22].

Аналіз праць з еволюції класичного танцю в контексті розвитку танцівника та спортсмена дозволив виокремити такі її етапи:

1. *Підготовчий* – характеризується підвищенням інтересу до мистецтва загалом та до танцю зокрема, зародженням балету, появою придворних балетів; виданням перших методичних праць з хореографії (Ренесанс – епоха переходу європейської культури від Середньовіччя до Нового часу, в Італії з XIV ст., в інших країнах – XV–XVI ст.). Вже з XVI ст. в Італії відомо про суміжність та нероздільність професій танцівників, учителів фехтування та верхової їзди і виконавців багатьох стрибків, що вказує на взаємовплив хореографії та спорту у становленні системи класичного танцю.

2. *Етап становлення* – характеризується розробкою системи класичного танцю; відкриттям першої академії танцю; презентацією першої опери балету на театральній сцені; появою на балетній сцені жінки; вдосконаленням техніки танцю завдяки реформам Ж. Ж. Новера; представленням балету як окремого виду мистецтва на театральній сцені (XVII–XVIII ст.). Розробка системи класичного танцю та вдосконалення сценічного костюма привели до підвищення вимог до загальної фізичної підготовки танцівника, оскільки зростала техніка виконання класичного танцю.

3. *Етап розквіту* – характеризується появою танцю на пуантах та формуванням естетики європейського класичного балету, активним розвитком шкіл класичного танцю; вдосконаленням техніки чоловічого та жіночого танцю; розробкою принципів цієї здобутків балетних шкіл у системі А. Ваганової; вдосконаленням хореографії та спорту (XIX–XXI ст.). Розвиток системи класичного танцю та спорту привів до активного використання потенціалу класичної хореографії в складно-координаційних видах спорту та використання в балетних спектаклях елементів акробатики, спортивної гімнастики, що сприя-

ло вдосконаленню виконавської майстерності танцівника та спортсмена.

Висновки. Аналіз праць з історії становлення системи класичного танцю, взаємовпливу та інтеграції класичного танцю та спорту у підготовці танцівника та спортсмена дає підстави стверджувати, що класичний танець є предметом ряду наукових досліджень. Він зародився орієнтовно у XV ст. в Європі. Його художні особливості як танцю професійного склалися вже у XVI ст. Професійний розподіл на елементи та систематизація рухів на різні групи становили основу школи класичного танцю. Він, як стала система виразових засобів хореографічного мистецтва, формувалася упродовж віків. XIX ст. стало епохою, в яку склався сучасний класичний танець. У XX та XXI ст. зросли вимоги до підготовки танцівника та спортсмена, однак класичний танець не втратив провідної ролі в їх підготовці.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні методичних аспектів викладання класичного танцю для хореографів та спортсменів.

Конфлікт інтересів. Автор заявляє, що відсутній будь-який конфлікт інтересів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрощук Л. Унікальний «почерк» педагогічної діяльності викладача класичного танцю: уроки історії хореографії. Кінезіологія танцю та техніко-естетичних видів спорту. III ч.: навчально-методичний посібник. Львів. 2018; с. 46-54.
2. Базарова Н.П. Классический танец. Санкт-Петербург; Москва; Краснодар: Лань; Планета музыки. 2009; 191 с.
3. Балет. Энциклопедия. Москва. 1981; 623 с.
4. Безпаленко Ю, Горбачук Г. Шляхи розвитку методики викладання класичного танцю балетних шкіл Санкт-Петербурга та Москви першої половини двадцятого століття (Ваганова А. П., Тарасов М. І.). Актуальні питання гуманітарних наук. 2014;8:69-76.
5. Блок Л.Д. Классический танец: история и современность. Москва: Искусство. 2009; 380 с.
6. Ваганова А. Основы классического танца. Санкт-Петербург: Лань. 2002; 192 с.
7. Все о балете: словарь-справочник. Москва; Ленинград: Музыка. 1966; 453 с.
8. Герц І. Інноваційні прийоми в опануванні дисципліною «Методика викладання класичного танцю». Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури. 2017; Вип. XXXVIII: 77-86.
9. Кінезіологія танцю: Плахотнюк ОА, редактор. Львів: СПОЛОМ. 2020; 244 с.

10. Костровицкая В.С. 100 уроков классического танца: методическое пособие. Ленинград: Искусство. 1981; 262 с.

11. Костровицкая В.С. Классический танец: слитные движения, руки. Санкт-Петербург; Москва; Краснодар: Лань; Планета музыки. 2009; 122 с.

12. Мартиненко О. Геометрична складова вправ класичного танцю. Кінезіологія танцю та техніко-естетичних видів спорту. II ч. Львів. 2018; с. 24-33.

13. Перова Г.О. Формування та розвиток техніки виконання на пуантах у класичному танці. Мистецтвознавчі записки. 2018;33:266-272.

14. Сивоконь Ю.М. Теоретичні аспекти сучасного викладання класичного танцю у вищих навчальних педагогічних закладах. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Вип. 195. 2021; с. 201-205.

15. Сосіна В.Ю. Шляхи інтеграції хореографічного мистецтва та техніко-естетичних видів спорту. Танцювальні студії (1). 2018; с. 81-90.

16. Тарасов Н.И. Классический танец. Школа мужского исполнительства: Учебное пособие. 4-е изд., стер. Санкт-Петербург: Лань; ПЛАНЕТА МУЗЫКИ. 2008; 496 с.

17. Тодорова В.Г. Значення хореографічної підготовки у видах спорту зі складною координацією. Наука і освіта. 2016;4:188-193.

18. Фокин М. Против течения. Ленинград; Москва. 1962; 630 с.

19. Цветкова Л.Ю. Методика викладання класичного танцю: підручник. Київ: Альтерпрес. 2010; 324 с.

20. Худеков С.Н. История танца. Москва: Эксмо. 2009; 288 с.

21. Чеккетти Г. Полный учебник классического танца. Москва: АСТ «АСТРЕЛЬ». 2007; 504 с.

22. Шалана С. Взаємодія як феномен трансформації спорту та хореографічного мистецтва. Культурологічна думка. 2017;11:255-265.

23. Sarancha I, Leniv Z, Androshchuk L, Vykova O, Podhorinova A, Tereshko I, Ustymenko-Kosorich O, Doroshenko T, & Matsuk L. Dance Therapy as a Component of Socialization of Children and Adults with Musculoskeletal Disorders. Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala. 2021;13(3). URL: <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/rrem/article/view/3494>

LITERATURE

1. Androshchuk L. Unique pedagogical activity "script" of classical dance teacher: lessons of choreography history. Kinesiology of dance and technical and aesthetic sports events. III P.: teaching guide. Lviv. 2018; p. 46-54.
2. Bazarova N. Classical dance. St. Petersburg; Moscow; Krasnodar: Lan; Planeta muzyky. 2009; 191 p.
3. Ballet. Encyclopedia. Moscow. 1981; 623 p.
4. Bezpalenko Y, Horbachuk H. Development ways for methods of teaching classical dance of St. Petersburg and Moscow ballet schools in the first half of twentieth century (Vaganova A. P., Tarasov M. I.). Aktualni pytannia humanitarnykh nauk. 2014;8:69-76.
5. Blok LD. Classical dance: history and modernity. Moscow: Iskusstvo. 2009; 380 p.
6. Vaganova A. Classical dance bases. Saint Petersburg: Lan. 2002; 192 p.

7. Everything about a ballet: glossary. Moscow; Leningrad: Muzyka. 1966; 453 p.
8. Gerts II. Innovative skills for mastering "The methods of classical dance teaching" discipline. Aktualni problem istorii, teorii ta praktyky khudozhnoi kultury. 2017; Iss. XXXVIII: 77-86.
9. Dance kinesiology: Plakhotniuk OA, editor. Lviv: SPOLOM. 2020; 244 p.
10. Kostrovitskaya VS. 100 lessons of classical dance: methodical guide. Leningrad: Iskustvo. 1981; 262 p.
11. Kostrovitskaya VS. Classical dance: con-joint motions, hands. St. Petersburg; Moscow; Krasnodar: Lan; Planeta muzyky. 2009; 122 p.
12. Martynenko O. Geometrical constituent of classical dance exercises. Kinesiology of dance and technical and aesthetic sports events. II P. Lviv. 2018; p. 24-33.
13. Perova HO. Formation and development of pointe technique in classical dance. Mystetstvoznavchi zapysky. 2018;33:266-272.
14. Syvokon IM. Theoretical aspects of modern classical dance teaching at higher pedagogical institutions. Naukovi zapysky. Series: Pedagogical sciences. Iss. 195. 2021; p. 201-205.
15. Sosina VI. Ways of integrating choreographic art and technical and aesthetic sports events. Tantsiuvalni studii (1). 2018; p. 81-90.
16. Tarasov NI. Classical dance. School of male performance: Teaching guide. 4th ed., Saint Petersburg: Lan; Planeta muzyky. 2008; 496 p.
17. Todorova VH. Choreographic preparation importance for sports events with complex coordination. Nauka i osvita. 2016;4:188-193.
18. Fokin M. Upstream. Leningrad; Moscow. 1962; 630 p.
19. Tsvietkova LI. Methods of classical dance teaching: textbook. Kyiv: Alterpres. 2010; 324 p.
20. Khudekov SN. Dance history. Moscow: Eksmo. 2009; 288 p.
21. Checetti G. Complete textbook of classical dance. Moscow: AST «ASTREL». 2007; 504 p.
22. Shalapa S. Interaction as a phenomenon of sports and choreographic art transformation. Kulturolohichna dumka. 2017;11:255-265.
23. Sarancha I, Leniv Z, Androshchuk L, Bykova O, Podhorinova A, Tereshko I, Ustyenko-Kosorich O, Doroshenko T, & Matsuk L. Dance Therapy as a Component of Socialization of Children and Adults with Musculoskeletal Disorders. Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala. 2021;13(3). URL: <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/rrem/article/view/3494>

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Андрощук Людмила <https://orcid.org/0000-0002-9895-881X>, vizavi1974@ukr.net

Київський університет імені Бориса Грінченка
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, Київ, 04053, Україна

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Androshchuk Liudmyla <https://orcid.org/0000-0002-9895-881X>, vizavi1974@ukr.net

Borys Grinchenko Kyiv University
Bulvarno-Kudriavska Str, 18/2, Kyiv, 04053, Ukraine

Надійшла 22.12.2021